

Levél Franz Xaver Kappusnak

RAINER MARIA RILKE

Róma, 1903. december 23-án

A fordítás alapjául szolgáló kiadás: Rainer Maria Rilke: *Briefe an einen jungen Dichter*. Insel Verlag, Frankfurt am Main, 453–456. Tausend, 1987, 29–33.

Ne maradjon egy szó köszöntés nélkül, gondoltam, ha jön a Karácsony, és — az ünnep közepén — nehezebben viseli majd magányát, mint máskor. És ha észlelni fogja, hogy magánya hatalmas — örüljön neki; mert hát (kérdézi majd magától) mi volna a magány, ha nem jellemezné a nagyság? Csak *egy* magány létezik, és az nagy és nem egykönnyen elviselhető, és szinte mindegyikünk életében akadnak órák, amikor szívesen elcserélnénk magányunkat bármiféle mégoly banális és olcsó közösségre, akármilyen csekély látszattért: hogy megfelel nekünk az első adódó — akármilyen méltatlan — kis közelség és szeretet... de lehet, hogy éppen ezek azok az órák, amikor növekszik a magány; ugyanis növekedése fájdalmas, mint a fiúk növekedése, és szomorú, mint a tavaszok kezdete. De ne hagyja, nem szabad, hogy ez megtévessze Önt. Amire most szükség van, az csak ez: magány, nagy belső magány. Magunkba szállni, és órákig nem találkozni senkivel — ezt kell elérnünk, elérni tudni. Magányosnak lenni, mint amilyen magányosak voltunk gyerekként, amikor felnőttek surrogáltak körülöttünk, dolgokkal összefonódva, amelyekről úgy tűnt: fontosak és nagyok — mert a Nagyok olyan serények voltak, s mert semmit sem fogtunk fel sürgés-forgásukból.

Mert ha egy napon belátjuk, hogy nyüzsgésük szegényes, hivatásuk zajlása megcsontosodott, és nem kötődnek már az élethez, miért is ne tekinthetnénk akkor már gyermekként erre a lőtás-futásra saját világunk mélyéből, saját magányunk messzeségeiből, amely maga is munka és rang és hivatás? Miért cserélnénk el egy gyermek bölcs nem-értését háritásra és megvetésre, hiszen hát a meg-nem-értés: egyedüllét, a háritás és megvetés azonban részvétel abban, amitől ezekkel az eszközökkel meg szeretnénk válni.

Gondoljon, kedves uram, a világra, amelyet önmagában hordoz, és nevezze úgy ezt a gondolkodást, ahogy akarja; legyen az a saját gyerekkorára utaló emlék, vagy legyen a saját jövőjére irányuló vágyakozás — egy a fontos: legyen figyelmes azzal szemben, ami Önben, belül keletkezik, és helyezze azt fölébe mindannak, amit maga körül lát. Ez a benső történet megérdemli az Ön egész szeretetét, azon kell valahogy dolgoznia, és nem túl sok időt és nem túl sok bátorságot elfecsérelnie azzal, hogy tisztázza az emberekhez

fűződő kapcsolatát. Ki mondja meg Önnek, hogy ilyen egyáltalán létezik? — Tudom, az Ön hivatása kemény, és merőben ellenkezik az Ön szándékaival, és láttam előre a panaszát, és tudtam, hogy az egyszer eljön. De most, miután eljött, már nem tudom megnyugtatni Önt, csak azt tudom tanácsolni: mérlegelje, nem ilyen-e *minden hivatás*, csupa igény, csupa ellenséges indulat minden egyes emberrel szemben — mintegy teleszívta magát azok gyűlöletével, akik némán és morgolódva beilleszkedtek a józan kötelességek hétköznapjaiba. Az a hivatásrend, amelyben Önnek jelenleg élnie kell, nem viseli több konvenció, előítélet és tévedés terhét, mint bármely más hivatásrend, és ha van olyan, amely nagyobb szabadsággal kecsegtet, olyan akkor sincsen, amely tágas és térséges volna, és kapcsolatban állna azokkal a nagy dolgokkal, amelyekből az élet áll. Csak az egyes embert, aki magányos, csak őt itatják át — mint valami dolgot — a mélységes törvények, és ha valaki kisétál a világosodó reggel fényeibe, vagy kipillant az este sötétjébe, amely csupa esemény, és megérzi, mi történik ott, akkor lehull róla, mint egy halotról, minden hivatásrend, noha az élet kellős közepében áll. Amit Önnek most, kedves Kappus úr, mint tisztnek meg kell tapasztalnia, azt hasonlóan átélhette volna bármely más létező hivatásrendben, sőt ha — minden hivatás korlátain kívül — csak könnyed és önálló érintkezést keresett volna a társadalommal, ezt a nyomasztó érzést akkor sem kerülhette volna el. — Mindenütt ugyanolyan a világ; de ez nem ok a félelemre vagy szomorúságra; ha nincs közös vonás, nincs közösség az emberek és az Ön élete között, akkor próbáljon meg a dolgokhoz közel lépni: ők nem hagyják el Önt; egyelőre még itt vannak az éjszakák és a szelek, amelyek át- meg átjárnak a fák lombjain és sok-sok ország határain; a dolgok közt és az állatok körében egyelőre még minden: esemény, és abban Ön is részt vehet; és a gyermekek is ugyanolyanok még, amilyenek voltak gyermekkorukban, olyan szomorúak és boldogok — és ha Ön saját gyerekkorára gondol, akkor újra megéled közöttük, a magányos gyerekek között, és belátja: a felnőttek megsemmisülnek, és méltóságuk értéktelen.

És ha Önnek szorongást és gyötrelmet okoz, hogy saját gyerekkorára gondol, és az egyszerű dolgokra és a csendre, amely a gyermekkorral összefügg, mert nem képes többé hinni Istenben, aki gyerekkorának minden szegletében előfordul, akkor kérdezze meg magát, kedves Kappus úr, hogy valóban elveszítette-e Istent? Nem úgy van-e inkább, hogy soha nem is birtokolta? Mert hát mikor is történhetett mindez? Azt hiszi, egy gyerek tartani tudja őt, őt, akit férfiak is csak fáradsággal hordoznak, s akinek súlya még az agastyánokat is agyonnyomja? Azt hiszi, aki valóban birtokolja őt, el is veszítheti, mint egy kicsiny követ? vagy nem inkább arra gondol-e: aki birtokolná, azt már csak ő tudná elveszíteni? — Ha azonban felismeri, hogy ő az Ön gyerekkorában nem létezett, és előbb sem, és ha megsejti, hogy Krisztust megcsalta saját vágyakozása, és

Mohamedet becsapta saját büszkesége — és ha megrettenve érzé-
keli, hogy ő most sem létezik, ebben az órában, amelyben róla be-
szélünk — mi jogositja akkor arra, hogy őt, aki soha nem létezett,
mint valami elmúlt *Valakit* hiányolja és keresse, mintha elveszett
volna valahol?

Miért nem gondolja inkább, hogy Ő az eljövendő, aki örök idő-
ktől fogva létezik, a Jövő, egy faág végtelen gyümölcse, amelynek
mi vagyunk a levelei? Mi tartja vissza attól, hogy az Ő születését
kivetítse a leendő időkbe, és saját életét úgy élje, mint egy fájdal-
mas és gyönyörű napot, amely egy hatalmas terheesség történeté-
nek része? Hát nem látja, hogy minden, ami megtörténik, szaka-
datlan kezdet — és nem lehetséges-e, hogy az Ő kezdete, hiszen
minden első lépés önmagában gyönyörű? Ha Ő a legtökéletesebb,
akkor a csekélység nem *előtte* áll-e, hogy kiválaszthassa magát a tel-
jességből és bőségből? — Nem *szükségszerűen* Ő-e az Utolsó, aki min-
dent felfog magában? És mi volna a mi értelmünk, ha Ő, akit annyira
óhajtunk, már létezett volna?

Ahogy a méhek a mézet összehordják, úgy préseljük ki mi is
a Legédesebbet mindenből, és építjük Őt. A csekélységgel kezdjük,
igen, a szerénnyel, aprósággal (csak legyen tetteinkben szeretet), a
munkával és utána a nyugalommal, egy csepp hallgatással, vagy
egy kis magányos örömmel, mindennel, amit egyedül — társak és
követők nélkül — megteszünk: így kezdjük el Őt, akit nem fogunk
megélni, ahogy a mi elődeink sem éltek meg bennünket. És mégis
itt vannak ők, akik régen elmúltak, mibennünk: ők a hajlamaink,
ők sorsunk terhei, ők a zúgó vér ereinkben, és ők a mozdulat, amely
az idő méhéből felszál.

Létezhet valami, ami megfoszthatja Önt a reménytől, hogy egykor
Benne, a legtávolabbi, legmagasabb térben magára talál?

Ünnepelje a Karácsonyt, kedves Kappus úr, azzal a jámbor ér-
zéssel, hogy Neki talán éppen erre az élettől való félelemre, az Ön
rettegésére van szüksége, hogy elkezdődjék; az Ön átmeneti ideje:
tán éppen ez a pár nap az az időszak, amikor az Ön szívében min-
den az Ő eljöttén dolgozik, mint ahogy már egykor, gyermekként, lé-
legzetviasszafojtva dolgozott az Ő eljövetelén. Legyen türelmes és ne
legyen makrancos, és gondoljon arra, hogy a legkevesebb, amit te-
hetünk, az, hogy nem nehezítjük meg jobban az Ő érkezését, mint
ahogy a Föld nem hátráltatja a tavaszt, ha jönni akar.

Legyen derűs, a vigasz tudatában.

Híve
Rainer Maria Rilke

Báthori Csaba fordítása